Doc. 1

non ſuccedat mãcus, idem ſit in eo, qui aliter debilitatus, & quod eſt in monacho, idem ĩ canonico regulari, & pro hoc eſt, ff. eo. l. de quibus. ij. reſp.

tis ijs, [a] quę in oppido frequẽter [b] in eodẽ ꝯtrouerſiarũ [c] genere ſeruata ſunt, cã cognita ſtatuet. [d] Nã & cõſuetudo ꝓcedẽs, & ratio, quę conſuetudinẽ [e] ſuaſit, cuſtodiẽda eſt. Et nequid cõtra longam conſuetudinem fiat, ad ſollicitudinem ſuã reuocabit [f] præſes prouinciæ. PP. vj Cal. April. Iuliano ij. & Criſpino Conſ.

Magna eſt autoritas conſuetudinis, tamen non tanta, qđ uincat rationabilẽ legem h. d. in nube. B. Vel ſic, Conſuetudo non uſt uilis autoritatis, ideo pro lege ſeruatur, non tamẽ eſt tanta, qđ uincat legẽ uel rationẽ, niſi reſpectu obſeruationis in loco illo, in quo eſt conſuetudo. h. d. ſecundum Sal.

Imp. Conſtãtinus A. ad Proculum. II.

Conſuetudinis [g] uſuſq; lõgeui [h] nõ uilis autoritas eſt, uerũ non uſq; adeo ſui ualitura momẽto, [i] ut aut rõnẽ uincat, aut legẽ. [k] D. vij. Cal. Maij, Cõſtant. PP. A. v. & Licinio CC. Conſ.

Conſuetudo legem imitans & antiquitus approbata tenaciter eſt ſeruanda, & habet uim conceſſionis collegiorum uel curiarum. h. d. B. Vel ſic, Conſuetudo legem imitatur, & pro lege ſeruatur. h. d. ſecundum Sal.

Impp. Leo & Antemius AA. Alexandro. III.

a Probatis ijs ſed cum cõſuetudo eſt ius, ergo probatur ius, quod nõ debet eſſe, ut ff. de proba. l. ab ea parte. Sed dic illud in iure ſcripto, quod eſt certum & finitũ ut ff. de iur. & fact. ign. l. ij. at hic non ſcriptum pendet ex facto, quod factum eſt neceſſe probari, ut hic dicitur.

b Frequenter. i. vſitato modo.

c Controuerſiarum, ut & ff. eod. l. cum de conſuetudine, & s. de ædific. priuat. l. an in totũ, & ff. de teſtib. l. iij. in fine. Sed quid ſi alia ſit conſuetudo in foro actoris, alia in foro rei, cũ terræ ſint diuerſæ? Quid etiam ſi iudex habeat ſuam conſuetudinem? Reſpond. ſeruabit iudex quã uolet ſecundum H. argum. ff. de arbi. l. ſi cum dies, §. ſi arbiter. Sed poteſt dici, quod locus iudicij ſit ſpectandus, ut arg. s. de eman. lib. l. j.

Conſuetudo alia ſi ſit in foro actoris & alia in foro rei, utra ſeruãda ſit.

ADDITIO. Tu dicas aut conſuetudo ſpectat ad litis ordinationẽ, & tunc ſeruatur illa, quæ eſt in foro iudicij, aut ad litis deciſionẽ, & tunc illa quæ in foro ſiue loco contractus eſt, ut l. j. in princ. ff. de uſur. & l. ſi fundus, ff. de euict. ita diſtinguit Odofr. hic, & Bart. poſt eum in l. ỹ. prox. in uer. xxxiij. quæro &c.

d Statuet. ſ. conſuetudinem.

e Cõſuetudinem. ſ. primam, quæ æque bene facit ad caſum de quo quæritur: igitur idem ius ſit reddendũ ut ff. de uerb. obl. l. a Titio in fi. Et no. rationem legis attendi non minus, quam legem, ut no. ff. e. l. non omnium. Item no. quod ſicut trahitur de ſimilibus ad ſimilia ius ſcriptum, ut ff. e. l. non poſſunt, ſic & nõ ſcriptum ad non ſcriptum, ut hic, & d. l. ff. eo. l. de quibus ij. reſp.

f Reuocabit. mos nanque ſeruandus eſt &c. ut s. de teſt. l. teſtamenta.

Conſuetudinis. CASUS. Poſſet qs dubitare, cuius poteſtatis eſſet cõſuetudo? Et reſp. quod conſuetudo non eſt uilis autoritatis, nõ tamen tantæ autoritatis, quantæ eſt lex uel ratio, unde legem uel rationẽ uincere non poteſt.

g Conſuetudinis uſuſque pro eodem pone, & ita lege que pro id eſt.

h Longæui. cuius. ſ. non extat memoria.

i Momento. dicitur hic momentum, pro eo tẽpore, quo roboratur cõſuetudo, ſ. decẽ anno. alias pro paruo tempore, ut pro puncto, alias pro die, ut s. de ferijs, l. omnes iudices.

k Aut legem. i. rationabilem legem, uel rationem, i. mentem ſiue æquitatem legis ſcriptæ, & legem, ſ. ſcriptam & ſtrictã, ut patet in Macedoniano, ſcilicet qđ dicit de filijs, idem dicit æquitas de nepotib. ut ff. ad Maced. l. pe. ſic & ff. ſi qua. pau. fe. di. l. pe. & inſt. de le. patro. tu. in prin. nec ergo tollet legem, quæ loquitur de filiis, nec rationẽ ſiue mentem, quæ ad nepotes extenditur ſecũdum P. uel rationem. i. legem, in qua eſt ratio, ut eſt in multis uerbi gratia, ne uxor teneatur furti, ne aliqua ſeditio oriatur, ut s. de fur. l. fi. in fi. vel legem ſine ratione, cuius eſt exemplum, qđ uſucapio triennio finitur, ut ff. de uſucap. l. uſucapio. Et not. nõ minus attendi mentem ſiue rationẽ legis, quàm ipſam legem, ut s. eod. l. proxima. Sed uidetur finis huius legis contrarius principio. nam ſi non eſt uilis autoritas, ergo uincit legem, ſed in fin. dicitur contra, ad quæ dicunt quidam ut B. quod loquatur primo in genere, poſtea in ſpecie negetur, & ſic derogat in parte, non abrogat quod eſt in totum, ut ff. de uerb. ſign. l derogare. Vnde uerſus,

Eſt genus ĩ primo, ſpecies ſeruatur in imo.

Cõcor. c. cum cõſuetudinis, cũ gl. j. & c. fin. ext. co. ti.

Alij intelligunt principiũ de ea, quæ eſt ſecundum legem, ſiue de ea, quæ eſt contra. Tu dic ſecũdum Io. quod conſuetudo uincit legem, ſiue ſit generalis, & tunc generaliter, ſiue ſit ſpecialis, & tunc ſpecialiter, & ſic non eſt vilis autoritas, non autẽ ſpecialis uincit generalem & hoc ſubijcit, non uſque adeo, &c. Sed uidetur, quod conſuetudo indiſtinctè tollat legẽ, ut ff. eo. l. de quibus in fin. quæ eſt contra huic ſi. Sol. ſecundum P. illa loquitur ſecundum ſua tẽpora, ſecundum quæ cõſuetudo erat populi, & lex populi, & ſic una poterat aliã tollere. At hodie principis eſt facere legem, & ſic conſuetudine populi tolli nõ dẽt, Vel ſecundũ M. loquitur ibi de alia cõſuetudine ſcripta ſcilicet iure municipali, quæ tollitur à ſequenti conſuetudine, non autem lex ſcripta in corpore iuris tollitur cõſuetudine, ut hic. Tertij dicunt, aut lex eſt talis cui poſſit derogari per pactum, vt Velleiano, ut ff. ad Velleia. l. ſi. §. pen. & tunc cõſuetudo derogat ei, aut nõ, ut in pacto legis commiſſoriæ & alijs, quæ nota, s. de pactis, l. ſi quis in conſcribendo, & tũc nõ, & merito parificant conſuetudinem pacto, cũ ipſa ſit tacitus conſenſus, ut in l. contraria, in fin. & ff. eod. l. de quibus. Sed hoc non placet, in pacto parificetur conſuetudo, quia ſecundum hoc furioſis & ſimilibus, q expreſſe uel tacitè conſentire non poſſunt, ut ff. loca. l. qui ad certũ non obijceretur conſuetudo, quod eſt falſum. Sed poſſet reſponderi, imo nihilominus poterit obijci, quia maior pars uniuerſitatis conſenſit, unde perinde eſt, ac ſi omnes cõſenſiſſent, ut ff. ad municipia. l. quod maior. Sed Io. dicit quod illa regula locum habet in electionibus, & in ijs, quæ ſingulorum prouidẽt utilitatibus. Item & ad hoc, quod uniuerſitas poſſit conueniri, ſcilicet, ſi maior pars fecit cõtractum uel obligationem aliquam. Non autem ideo locum habet illa regula, ut aliquis ignorans cõueniatur ſingulariter. Hæc autem conſuetudo patrimonio ſingulorum detrahit, & aliquẽ obligat, quod facere nõ poteſt pars maior, nam ſi milleſies conſentiat maior pars, quod ego alicui tenear, nõ per hoc tenebor. Quarti dicunt, an lex eſt ſola, & conſuetudo ei contraria,

Conſuetudo an uincat legem uel illam poſſit abrogare.

Conſuetudo an æquiparetur pacto.